

Ігор Радомський – кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: освіта дорослих; педагогічне проектування; неформальна освіта.

✉ radomski@ukr.net

id <https://orcid.org/0000-0003-2452-0898>

УДК: 378.147.146

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-114-120>

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК БАЗОВИХ ДЕФІНІЦІЙ ПРОЄКТУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

Анотація. Сьогодні проблематика проектування в освітній сфері охоплює широке коло різноманітних дефініцій та необхідність систематизації понятійно-термінологічного апарату, тому саме побудова поняттєвого апарату забезпечує дослідженню обов'язкові властивості впорядкованості, стрункості та однозначності вживання мови педагогічної науки.

У статті розглянуто та узагальнено напрацювання науковців щодо сутнісних характеристик таких базових понять, як проєкт, проєктування та педагогічне проєктування, які активно використовуються у процесі проєктної діяльності в освітній сфері.

Проєкт розглядається як мета і результат проєктування та проєктної діяльності. Матеріалом проєктів виступають різноманітні знакові форми: теорії, моделі, поняття, формули, алгоритми тощо, а інструментальною системою проєктування в різноманітних сферах життя людини виступає теорія діяльності.

Основні ідеї класичного проєктування, що є підґрунтям педагогічного проєктування, можна сформулювати у такий спосіб: проєктування – це керований процес, що являє собою систему зі складною внутрішньою структурою; значний вплив на ефективність проєктування здійснює зовнішнє середовище; керована проєктна діяльність містить варіативну та неваріативну складові; основою проєктування є системний підхід; ефективність проєктування розглядається як співвідношення докладених зусиль і отриманого результату.

Педагогічне проєктування – це специфічний вид діяльності, що спрямований на створення проєкту у сфері освіти.

Ключові слова: проєкт; проєктування; педагогічне проєктування; дидактичне проєктування.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в останні десятиріччя суттєво розширив технічні можливості впровадження проєктування в освітній сфері, яке стало важливим складником життєдіяльності людини, невіддільною частиною освіти впродовж життя. Організація сучасного освітнього процесу визначається проєктом, який його учасники вибудовують та реалізують через спільну освітню діяльність.

Сьогодні проблематика проектування у сфері освіти охоплює широке коло різноманітних дефініцій, а необхідність систематизації понятійно-термінологічного апарату будь-якого дослідження, на думку М. Дернової, пов'язана, насамперед, з тим, що він виконує ряд найважливіших методологічних функцій:

- забезпечує дедуктивну систематизацію наукового знання про об'єкт дослідження;
- сприяє поясненню, систематизації і моделюванню емпіричних і теоретичних знань дослідження;
- спрямовує розвиток знання про об'єкт дослідження через уточнення понять, поглиблення і розширення їх обсягу.

Тому саме побудова поняттєвого апарату забезпечує дослідженню обов'язкові властивості впорядкованості, стрункості та однозначності вживання мови педагогічної науки (Дернова, 2021, с. 86–87).

Серед багатьох понять, якими ми оперуємо у процесі проектної діяльності в сфері освіти, зупинимо нашу увагу на розгляді таких базових понять, як проект, проектування та педагогічне проектування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки в галузях проектування загалом та проектування в сфері освіти зокрема проводить ціла когорта дослідників: М. Азімов, Дж. К. Джонс, Я. Дитріх, П. Хілл, Д. Дьюї, В. Кіпатрик, С. Френе, та інші; проблематиці проектування дидактичних та виховних систем і процесів присвячені численні роботи вітчизняних науковців: Н. Брюханової, В. Докучаєвої, О. Коберника, В. Костіної, Л. Лебедик, А. Лігоцького, Є. Литвиновського, Г. Романової, В. Стрельнікова, А. Цимбалару та багатьох інших. Так В. Докучаєва розглядала теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем (Докучаєва, 2007), технологічне підґрунтя проектування освітнього процесу досліджували І. Зязюн (Зязюн, 2010), М. Гриньова (Гриньова, 2012), А. Цимбалару висвітлювала семантику понятійного апарату проблеми педагогічного проектування та концептуальні засади педагогічного проектування освітнього простору (Цимбалару, 2009), (Цимбалару, 2013).

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження визначаємо розгляд та узагальнення напрацювань дослідників щодо сутнісних характеристик таких базових понять, як *проект, проектування та педагогічне проектування*, які активно використовуються у процесі проектної діяльності у сфері освіти.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо напрацювання науковців щодо сутнісних характеристик таких базових понять сфери проектування в освіті, як проект, проектування та педагогічне проектування.

При розгляді зазначених дефініцій ми відштовхуємось від центрального поняття – *проект*.

Проект (від лат. *projectus* – кинутий вперед) – попередньо створений образ та опис об'єкта, що поки ще не існує, але який доведеться створити. Опис не тільки повний та детальний, але й такий, що передбачає необхідні ресурси та механізми реалізації задуму.

З позицій діяльнісного підходу проект розглядається як мета і результат проектування та проектної діяльності. Матеріалом проектів виступають різноманітні знакові форми: теорії, моделі, поняття, формули, алгоритми тощо, а інструментальною системою проектування в різноманітних сферах життя людини виступає теорія діяльності.

Дослідники сьогодні оперують різноманітними визначеннями терміна «проект», які можуть співвідноситись з освітньою діяльністю:

- тлумачний словник української мови тлумачить «проект» як: 1. Сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів тощо), необхідних для зведення споруд, виготовлення машин, приладів і т. ін.; 2. Попередній текст якого-небудь документа, що виноситься на обговорення, затвердження; 3. Задуманий план дій; задум, намір (Словник української мови, 1977, с. 176);
- словник Merriam-Webster визначає «проект» як «конкретний план або конструкція: схема; запланована справа: наприклад чітко сформульоване дослідження» (Merriam-Webster);

- задум, намір, план тощо, тобто проектна документація, в сукупності з практичною реалізацією заходів у контрольованому процесі (Підласий, 1998, с. 11).

Я. Дітріх зазначав, що проєкт є результатом розумових дій у сфері інформації, а виріб результатом діяльності у сфері матеріальних об'єктів. Відповідно, проєкт науковець визначав як систему понять, що дають абстрактне уявлення про виріб; сукупність властивостей та особливостей матеріального комплексу, які отримано в результаті синтезу та характеризують творчий або виконавчий задум. Проєктування в цьому випадку представляється як вибір деякого способу дій, в окремих випадках – створення системи як логічної основи діяльності (Dietrich, 1974).

Переважає більшість продуктів праці людини створюється завдяки попередньому проєктуванню – процесу створення прототипу, прообразу передбачуваного об'єкта, стану, що передувє впровадженню задуманого в реальному продукті.

Н. Брюханова визначає проєктування як діяльність з прийняття ефективних рішень стосовно створення та застосування матеріальних або матеріалізованих об'єктів. У будь-якому разі, предмет та результат цієї діяльності – ідеальні та (або) матеріалізовані об'єкти, а засобами можуть бути, крім таких, ще й матеріальні об'єкти (Брюханова, 2010, с. 108).

Дж. Джонс метою проєктування визначав початок змін в навколишньому штучному середовищі людини (Jones J. Christopher, 1992). Під штучним середовищем розуміється усе, що змінює людина у процесі своєї цілеспрямованої діяльності, відповідно проєктуванням є мисленнєві зміни цього середовища.

Аналізуючи поняття «проєктування» Є. Литвиновський прийшов до таких висновків: а) проєктування (створення проєктів) – це попередня мисленнєва діяльність людини щодо організації власних дій, дій організації якою вона керує; б) характерними властивостями проєктування є ідеальний характер дій і його спрямованість на створення чого-небудь у майбутньому; в) проєктування пов'язано з проблемною організацією мислення і діяльності людини (Литвиновський, 2003, с. 78). Сутність поняття «проєктування» науковець розуміє як «динамічний процес, який відбувається у двох площинах: часовій (проводяться роботи, які забезпечують процес розвитку проєкту, починаючи з виникнення самої ідеї проєкту і до його завершення) та предметній (здійснюється аналіз і розробка проєкту у різних змістовних аспектах). Сполучною ланкою між цими площинами є мета проєкту, реально доступні ресурси та організаційні заходи» (Литвиновський, 2003, с. 80).

Необхідно зазначити, що сьогодні продовжується розпрацювання теоретичного та термінологічного апарату проєктування, що може призводити до ускладнень при розробці теоретичних проблем.

Щодо важливості використання в педагогічному проєктуванні класичного розуміння проєктування як підготовчого етапу виробничої діяльності, дослідник В. Стрельников зазначає, що проєктування призначене для розв'язання актуальної проблеми, основою його є винахід; зміст проєкту визначається ціннісними орієнтаціями; у процесі проєктування моделюється певний об'єкт; проєкт є придатним для масового тиражування. Хоча ці характеристики мали б бути збережені в педагогіці, вони часто ігноруються, що веде до хаосу в термінології, унеможлиблює розуміння наукових результатів (Стрельников, 2007, с. 44–45).

Основні ідеї класичного проєктування являються підґрунтям педагогічного проєктування, які можна сформулювати так: проєктування – це керований процес, що являє собою систему зі складною внутрішньою структурою; значний вплив на ефективність проєктування здійснює зовнішнє середовище; керована проєктна діяльність містить варіативну та неваріативну складові; основою проєктування є системний підхід; ефективність проєктування розглядається як співвідношення докладених зусиль і отриманого результату.

І. Каньковський з наукових джерел виокремив такі сутності трактування педагогічного проєктування:

- обмірковування того, що повинно бути;
- мисленнєва діяльність, яка визначає майбутній процес та результат перетворення дійсною з урахуванням природних і соціальних законів, на основі вибору й прийняття рішень;

- цілеспрямоване створення нових, але доцільних форм діяльності, свідомості й мислення людей спочатку за допомогою випереджувальних уявлень, а далі шляхом реалізації відповідного проєкту;
- феномен, якнайтісніше пов'язаний із цілеспрямованими перетвореннями у соціумі, який виникає як результат взаємодії нових тенденцій у розвитку педагогічної теорії та інноваційної педагогічної практики;
- змістовне, організаційно-методичне, матеріально-технічне і соціально-психологічне оформлення реалізації цілісного рішення педагогічного завдання;
- один із напрямків діяльності в освіті, що забезпечує розв'язання конкретних соціально-педагогічних завдань на підставі даних фундаментальних теорій;
- конструювання теоретичних і нормативних моделей на основі загальної теорії;
- акт структуривання майбутньої діяльності або початковий стан майбутньої діяльності;
- цілеспрямована діяльність людини чи колективу людей задля вирішення завдань удосконалення або створення освітніх систем і процесів підготовки фахівців (Каньковський, 2014, с. 193–194).

На основі здійсненого аналізу науковець визначає педагогічне проєктування як «творчу діяльність педагога, що спрямована на моделювання і конструювання, відповідно до заявленого рівня, окремих педагогічних об'єктів на основі наявних у педагогічній науці підходів і принципів» (Каньковський, 2014, с. 199).

Л. Лебедик проєктуванням у діяльності науково-педагогічних працівників вважає цілеспрямовану діяльність щодо створення проєкту як інноваційної моделі дидактичної системи, орієнтованої на масове використання. При цьому словосполучення «створення проєкту» не ототожнює проєктування як самостійний процес з процесами розробки, планування і прогнозування (Лебедик, 2018, с. 37).

В. Ягупов розглядаючи педагогічне проєктування зазначає, що це, з одного боку, динамічний процес, що відбувається у часовій і предметній площині, сполучною ланкою між якими є мета проєкту, реально доступні ресурси та організаційні заходи, а з іншого – це інтелектуальна за своїм характером діяльність, основне призначення якої полягає у дослідженні, передбаченні, прогнозуванні, оцінюванні результатів, а також ймовірних наслідків реалізації тих чи інших педагогічних задумів у навчально-виховному процесі (Ягупов, 2012, с. 171).

Науковець визначає педагогічне проєктування як створення конкретних образів майбутнього, конкретних деталей розроблених педагогічних програм, та зазначає, що його зміст передбачає:

- проєктування чи створення проєктів;
- попередню мисленеву діяльність викладача щодо організації своєї педагогічної діяльності та діяльності учнів;
- ідеальний характер дій і спрямованість на утворення чого-небудь у майбутньому в навчально-виховному процесі;
- зв'язок організації мислення і діяльності викладача та учнів (Ягупов, 2012, с. 171).

За результатами аналізу наукових досліджень теоретичних уявлень про сутність педагогічного проєктування Н. Брюханова виокремила дві тенденції: перша – педагогічне проєктування розглядається як функція наукових і методичних установ, що розробляють теоретичні моделі-програми виховання й навчання учнів, методики їх використання, обґрунтовують їхнє призначення в створенні виховних, освітніх, навчальних систем; друга – педагогічне проєктування означає процес розробки цілей і конструктивних схем їхнього досягнення окремими педагогами або колективами учителів в умовах варіативної освіти, вибору виховних програм на основі особистісного сприйняття й освоєння ідей, концепцій, ціннісних установок. Ці тенденції не суперечать одна одній, друга є логічним наслідком першої (Брюханова, 2010, с. 110–111).

На нашу думку, цікавим є визначенням дефініції «педагогічне проєктування» запропоноване Є. Литвиновським: «інтелектуальна за своїм характером діяльність, основне призначення якої полягає у дослідженні, передбаченні, прогнозуванні, оцінюванні наслідків реалізації тих чи

інших задумів, шлях створення спеціальних інтелектуальних засобів трансформації задумів через проекти нових технологій, систем діяльності людини» (Литвиновський, 2003, с. 82). Науковець виокремив чотири підходи при розгляді сутності «педагогічного проектування»: перший – функціональний, при якому зазначений феномен розглядається через аналіз змісту конструктивних та проєктувальних умінь; другий – управлінський, що ґрунтується на теорії управління педагогічними системами; третій – системний (О. Дубасенюк, О. Кoberник, А. Лігоцький); четвертий – аксіоматичний, що передбачає систему аксіом, яка застосовується як критерій поетапного оцінювання проєкту. Узагальнюючи дослідження підходів при розгляді сутності «педагогічного проектування» автор зазначає, що досліджуване явище є комплексним та інтегративним, від якого залежить ефективність педагогічної діяльності, а головним завданням педагогічного проектування є формування нормативних уявлень про педагогічну діяльність та створення її проєктів (Литвиновський, 2003, с. 82–83).

У наукових джерелах можемо натрапити, поряд з дефініцією «педагогічне проектування», на визначення «дидактичного проектування», до того ж поняття часто ототожнюються. О. Коваленко розглядає дидактичне проектування як методичну діяльність щодо створення проєкту навчання. Метою дидактичного проектування дослідниця визначає трансформацію технічних знань у педагогічну систему, а продуктом – дидактичний проєкт, який уможливує представлення освітнього процесу у вигляді цілісної системи навчальних занять, взаємопов'язаних на етапах процесу освіти: цільовому, змістовному, операційно-діяльнісному, контрольно-регульовальному, рефлексійному (Коваленко, 2005). Л. Лебедик розглядає дидактичне проектування як діяльність педагога, спрямовану на обґрунтування цільової ідеї, розробку та реалізацію дидактичної системи (Лебедик, 2018, с. 43).

Ми поділяємо позицію науковців, які використовують терміносполуку «дидактичне проектування» для конкретизації об'єкта проектування відповідно до дидактичної мети, враховуючи, що педагогічне проектування є доволі широким та, відповідно, охоплює усі аспекти педагогічної системи (Романова, 2012, с. 57–58).

Наголошуємо, що одна з головних функцій педагогічного проектування – зв'язок педагогічної теорії з практикою, а головним елементом об'єкта педагогічного проектування є діяльність його учасників.

Висновки. За результатами розгляду напрацювань науковців щодо сутнісних характеристик таких базових понять, як *проєкт*, *проєктування* та *педагогічне проєктування*, що активно використовуються у процесі проєктної діяльності у сфері освіти, можна підсумувати, що *проєкт* постає результатом розумових дій у сфері інформації, у системі понять, що дають абстрактне уявлення про майбутню діяльність його учасників. Проєктування в цьому випадку представляється як діяльність з прийняття ефективних рішень стосовно створення проєкту, а педагогічне проєктування, своєю чергою, – це попередня мисленева діяльність педагога щодо організації майбутньої спільної діяльності учасників освітнього процесу.

Серед перспективних напрямів подальших наукових розвідок можна виокремити: дослідження таких понять сфери проєктування в освіті, як планування, моделювання, прогнозування, конструювання тощо.

Використані джерела

- Брюханова, Н. О. (2010). *Основи педагогічного проєктування в інженерно-педагогічній освіті*. Монографія. НТМТ.
- Гриньова, М. В. (2012). *Педагогічні технології: теорія та практика*. Навчально-методичний посібник. Прометей.
- Дернова, М. Г. (2021). *Андрагогічна модель професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти країн європейського союзу*. [Дис. док. пед. наук, ІПОДД імені Івана Зязона НАПН України].
- Дочукаєва, В. В. (2007). *Теоретико-методологічні засади проєктування інноваційних педагогічних систем*. [Автореф. дис. док. пед. наук, Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка].

- Зязюн, І. А. (2010). Дидактичне проектування технологій і методів учіння у вимірах педагогічної дії. *Витоки педагогічної майстерності*, 7, 63–73.
- Каньковський, І. Є. (2014). *Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю*. Монографія. ФОП Цюпак А. А.
- Коваленко, О. Е. (2005). *Методика професійного навчання*. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вид-во НУА.
- Лебедик, Л. В. (2018). *Теоретичні засади підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури*. [Дис. док. пед. наук, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка].
- Литвиновський, Є. Ю. (2003). *Формування в офіцерів структури виховної роботи Збройних Сил України змінь проектування виховного процесу*. [Дис. канд. пед. наук, Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України].
- Підласий, І. П. (1998). *Діагностика та експертиза педагогічних проектів*. Навчальний посібник.
- Романова, Г. М. (2012). *Теорія і практика підготовки викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій*. [Дис. док. пед. наук, КНЕУ імені Вадима Гетьмана].
- Словник української мови: в 11 томах* (1977). (Т. 8). Наукова думка. <https://sum.in.ua/s/proekt>
- Стрельников В. Ю. (2007). *Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки*. [Дис. док. пед. наук, Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України].
- Цимбалару, А. (2009). Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування. *Нова педагогічна думка*, 3, 30–35.
- Цимбалару, А. Д. (2013). Концептуальні засади педагогічного проектування освітнього простору в школі І ступеня. *Univers pedagogic*, 1 (37), 3–6.
- Ягупов, В. В. (2012). Проектування у педагогічній діяльності викладачів професійно-технічної освіти. *Проектування освітнього простору – сучасні орієнтири. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*, Дніпропетровськ, 169–172.
- Dietrych, Janusz. (1974). *Projektowanie i konstruowanie*. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne.
- Jones, J. Christopher. (1992). *Design methods*. Van Nostrand Reinhold.
- Merriam-Webster. Project. *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/project>

References

- Briukhanova, N. O. (2010). *Osnovy pedahohichnoho proektuvannia v inzhenerno-pedahohichnii osviti*. Monohrafiia. NTMT. (in Ukrainian).
- Hrynova, M. V. (2012). *Pedahohichni tekhnologii: teoriiia ta praktyka*. Navchalno-metodychnyi posibnyk. Prometei. (in Ukrainian).
- Dernova, M. H. (2021). *Andrahohichna model profesiinnoi pidhotovky fakhivtsiv u zakladakh vyshchoi osvity krain yevropeiskoho soiuзу*. [Dys. dok. pед. nauk, IPOOD imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy]. (in Ukrainian).
- Dokuchaieva, V. V. (2007). *Teoretyko-metodolohichni zasady proektuvannia innovatsiinykh pedahohichnykh system*. [Avtoref. dys. dok. pед. nauk, Luhanskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka]. (in Ukrainian).
- Ziazun, I. A. (2010). Dydaktychne proektuvannia tekhnologii i metodiv uchinnia u vymirakh pedahohichnoi dii. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 7, 63–73. (in Ukrainian).
- Kankovskyi, I. Ye. (2014). *Systema profesiinnoi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv avtotransportnoho profilii*. Monohrafiia. FOP Tsiupak A.A. (in Ukrainian).
- Kovalenko, O. E. (2005). *Metodyka profesiinoho navchannia. Pidruchnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. Vyd-vo NUA. (in Ukrainian).
- Lebedyk, L. V. (2018). *Teoretychni zasady pidhotovky vykladachiv vyshchoi shkoly do proektuvannia dydaktychnykh system v umovakh mahistratury*. [Dys. dok. pед. nauk, Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi univesytet imeni V.H. Korolenka]. (in Ukrainian).

- Lytvynovskiy, Ye. Yu. (2003). Formuvannya v ofitseriv struktury vykhovnoi roboty Zbroinykh Syl Ukrainy vmin proektuvannya vykhovnoho protsesu. [Dys. kand. ped. nauk, Instytut pedahohichky i psykholohii profesiinoi osvity APN Ukrainy]. (in Ukrainian).
- Pidlasyi, I. P. (1998). *Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv*. Navchalnyi posibnyk. (in Ukrainian).
- Romanova, H. M. (2012). *Teoriia i praktyka pidhotovky vykladachiv vshchych ekonomichnykh navchalnykh zakladiv do proektuvannya navchalnykh tekhnolohii*. [Dys. dok. ped. nauk, KNEU imeni Vadyma Hetmana]. (in Ukrainian).
- Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh*. (1977). (T. 8). Naukova dumka. <https://sum.in.ua/s/proekt>. (in Ukrainian).
- Strelnikov V. Yu. (2007). *Teoretychni zasady proektuvannya profesiino oriientovanoi dydaktychnoi systemy pidhotovky bakalavriv ekonomiky*. [Dys. dok. ped. nauk, Kyiv. Instytut pedahohichky i psykholohii profesiinoi osvity APN Ukrainy]. (in Ukrainian).
- Tsymbalaru, A. (2009). Semantyka poniatiinoho aparatu problemy pedahohichnoho proektuvannya. *Nova pedahohichna dumka*, 3, 30–35. (in Ukrainian).
- Tsymbalaru, A. D. (2013). Kontseptualni zasady pedahohichnoho proektuvannya osvitnoho prostoru v shkoli I stupenia. *Univers pedagogic*, 1 (37), 3–6. (in Ukrainian).
- Yahupov, V. V. (2012). Proiektuvannya u pedahohichnii diialnosti vykladachiv profesiino-tekhnichnoi osvity. *Proiektuvannya osvitnoho prostoru – suchasni oriientyry. Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Dnipropetrovsk, 169–172. (in Ukrainian).
- Dietrych, Janusz. (1974). *Projektowanie i konstruowanie*. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne. (in Polish).
- Jones, J. Christopher. (1992). *Design methods*. Van Nostrand Reinhold. (in English).
- Merriam-Webster. Project. *Merriam-Webster.com dictionary*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/project> (in English).

Ihor Radomskiy, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Department of Andragogy of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: adult education; pedagogical design; non-formal education.

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF BASIC DEFINITIONS OF DESIGN IN EDUCATION

Abstract. Today, the problem of design in the educational sphere covers a wide range of different definitions and the need to systematize the conceptual and terminological apparatus, so it is the construction of the conceptual apparatus that provides the study with the necessary properties of orderliness, harmony and unambiguity of the use of the language of pedagogical science.

The article reviews and summarizes the work of scientists on the essential characteristics of such basic concepts as project, design, and pedagogical design, which are actively used in the process of project activities in the educational sphere.

The project is considered as the goal and result of design and design activity. The material of projects is a variety of symbolic forms: theories, models, concepts, formulas, algorithms, etc., and the activity theory is an instrumental system for designing in various spheres of human life.

The main ideas of classical design, which are the basis of pedagogical design, can be summarized as follows: design is a controlled process that is a system with a complex internal structure; the external environment has a huge impact on the effectiveness of design; controlled design activity includes variable and nonvariable components; the basis of design is a systematic approach; design efficiency is considered as the ratio of effort and result.

Pedagogical design is a specific type of activity aimed at creating a project.

Keywords: project; design; pedagogical design; didactic design.